

a t a l a

2010.

Lesbiana, gay, bisexual, transgenero eta transexualak

Aurrekariak

Arartekoak arlo honetan egiten duen lanak Konstituzioaren 14. artikuluan du oinarria; izan ere, pertsona guztiak berdinak direla dioen printzipioa ezarri du eta bereizkeria debekatu du. Halaber, LGTB pertsonen eskubide berdintasuna aldarrikatzeko duten nazioarteko beste tresna batzuetan ere oinarritzen da. Ezin da inolako bereizkeriarik egin sexu-orientazioa edo genero-identitatea aintzat hartuta, eta euskal botere publikoak behartuta daude pertsona guztien berdintasuna benetakoa eta eraginkorra izatea eragozten duten oztopoak kentzera. Arlo horretan, gure lanaren xedea hau da: lesbiana, gay, bisexual eta transexualek herritarren eskubide guztiak osotasunean gauzatzeko duten aukera babestea, berdintasunaren ikuspuntutik eta sexu-orientazioagatik eta genero-identitateagatik inolako bazterkeriarik pairatu gabe. Zentzu horretan, euskal herri-administrazioen artean beharrezkoak diren neurrien eta jardueren garapena sustatu nahi dugu, eskubide horiek berdintasun baldintzetan gauzatu daitezten. Auzi horri lotutako gure jarduketa guztien xedea hiru helburu hauen bitartez laburbiltzen da:

- euskal herri-administrazioek euren jarduera guztietan berdintasuna erabat errespetatu dezaten eta sexu-joeraren eta genero-identitatearen ondoriozko bereizkeriarik egin ez dezaten lortzea, eskubide horien gauzatea erreal eta eraginkorra izan dadila beharrezkoak diren neurriak abian jarri.
- euskal gizartean bazterkeriarik ezan eta aniztasun afektibo-sexualari eta genero-aniztasunari lotutako eskubideen errespetuan oinarritutako kultura zabaltzea.
- homofobia edo transfobiaren aurka borrokatzea (edozein formatan agertzen bada ere), Euskadin LGTB pertsonen egoeraren gaineko ezagutza eta sentsibilizazioa zabalduz.

Gai horrekin zerikusia daukaten kexak izapidetzeaz gain, hainbat jarduera egin ditugu euskal administrazioek talde horren eskubideak erabat integratzeari dagokionez hobeto funtziona dezaten bultzatu eta sustatzeko.

1.

Araudi-testuingurua

Talde horri eragiten dion esparru juridikoa aldatu egin da azken urteetan, pertsona horien eskubide zibilak erabat parekatzeko asmoz, bai sexu bereko pertsonak ezkontzeko aukerari dagokionez, bai transexualen edo transgeneroen genero-identitatea sentitzen duten sexura legez egokitzeko ahalmenari dagokionez. Hala, lehen-lehenik, izatezko bikoteak arautzen dituen [maiatzaren 7ko 2/2003 Legea](#) egin zen Euskal Autonomia Erkidegoan; ondoren, ezkontzeko eskubidearen arloan Kode Zibila aldaratzeko [uztailaren 1eko 13/2005 Legearen](#) bitartez [Kode Zibila](#) aldatu zen eta, azkenik, [martxoaren 15eko 3/2007 Legea](#), pertsonen sexuari buruzko erregistro-aipamenaren zuzenketa arautzen duena, etorri zen; beraz, arau-multzo hori da LGTBen taldearentzako eskubideen eredu berria ezartzeko lege-oinarria. Dena dela, nahiz eta jadanik arrazoizko denbora-tarte bat igaro den, aipaturiko erreformek oraindik hutsuneak eta gabeziak dituzte aplikazio aldetik. Orain dela gutxi, [Konstituzio Auzitegiaren Osoko Bilkuraren 2012ko azaroaren 6ko 198/2012 Epaiak](#) behin betiko ziurtatu du uztailaren 1eko 13/2005 Legea. Horren bidez, Kode Zibila aldatu zen ezkontzeko eskubidearen eremuan; izan ere, sexu bereko pertsonen arteko ezkontzaren legezko araudia konstituzionalizat jo zen. Horrela, Espainiako zuzenbidean konstituzioan ezarritako sexu bereko pertsonen arteko ezkontzen erabateko legezotasuna finkatu zen eta aipatutako legearen aurka egin zenetik mahai gainean jarraitzen zuen eztabaida erabaki zen.

Halaber, 2012. urtean Eusko Jaurlaritzak lege berri bat atera du transexualen arretarako legezko testuingurua arautzeko xedearekin. Genero-identitateari lotutako arrazoiengatik ez baztertzeko eta transexualen eskubideak aitortzeko [ekainaren 28ko 14/2012 Legea](#) da. Bertan, euskal erakunde publikoek talde horri eman diezaieketen arretari buruzko alderdi garrantzitsuenak jorratu dira. Legezko testuinguru berri horren erabateko aplikazioak zenbait zalantza eta eronka mahai gainean jarri ditu araudiaren etorkizuneko garapeneri dagokionez.

2.

Jarduera-planaren esparruko bestelako esku-hartzeak

2012. urterako egin dugun jarduketa-planaren esparruan, arlo horretan nagusiki zer jarduketa egin ditugun azalduko dugu. Hain zuzen, agerian jarriko dugu zeintzuk izan diren Ararteko erakundearentzat arretagune nagusiak LGTB pertsonen eskubideen defentsaren arloan:

2.1. Arlo horretan sustatutako ofiziozko jarduketak

Guraso bakarreko familiei eta sexu bereko bikote eta ezkontideei administrazio oztopo formalak kentzeari eta bi emakumez osatutako bikote batek laguntza bidezko ugalketa-tekniken bitartez seme-alaba bat duenean ama ez-biologikoaren legezko amatasunaren zehaztapenari buruzko [Arartekoaren abenduaren 23ko 4/2010 Gomendio Orokorren jarraipenari](#) dagokionez, bere garaian, Eusko Jaurlaritzako Immigrazio eta Aniztasunaren Kudeaketa Zuzendaritzari laguntza eskatu genion aipatutako gomendio orokorrean jasotako bi iradokizun nagusiak betetze aldera. 2012. urtean hori gauzatzeko beharra azpimarratu dugu. Orain arte, jakin dugu zuzendaritza horrek (txosten hau amaitu zenean eta LGTB kolektiboarekin zerikusia daukaten gaietarako dagokienez, Familia eta Komunitate Politiken Zuzendaritzaren barruan zegoen) orain arte alor horretan eman diren aurrerapausuen inguruko datuak biltzen jarraitzen duela. Zuzendaritzaren eskutik lortu dugun informazioa ikusita, ondorioztatu dezakegu, Euskadin, emaitza oraindik desberdina dela. Hala, administrazio oztopo formalak deuseztatzeari dagokionez, gaur arte ezin izan dugu egiaztatu jaurlaritzako sail guztietan zeharka jorratu ote den eskabide, inprimaki eta bestelako agirien egoera berrikustera zuzendutako ekimenik, ikusi ahal izan dugunez, oraindik ere oztopo formalak baitaude guraso bakarreko familientzat eta bikote zein ezkontutako bikote homosexualentzat. Estatu mailako eskumenerako eskabideei dagokienez, Espainiako Herriaren Defendatzaileak –alde aurretik horren inguruan bidali genion errekerimendu bati erantzunez– Berdintasunaren Estatuko Idazkaritzak emandako informazioa helarazi digu. Bertan, adierazi da legezko errealitate horrekin bat ez datozen administrazio agiri edo inprimakien kasuan, banaka eskatu beharko dela egokitu ditzaten.

Bi emakumeren arteko ezkontzaren barruan lagundutako ugalketa bidez jaiotako haurren seme-alabatasuna legez zehazteko arazoari dagokionez, [Enplegu eta Gizarte Gaietako Sailak](#), 2011. urtean une horretan Immigrazioko eta Aniztasuna Kudeatzeko Zuzendaritza zenaren bidez, jakinarazpen bat bidali die lagundutako ugalketa-teknikak aplikatzen dituzten Euskal Autonomia Erkidegoko osasun-zentro publiko eta pribatu guztiei; horren bidez, jakinarazi zien ama lesbianek lege-egoera anbigua dutela eta laguntza eskatu zien, eragindako guztiei (teknika horien bidez seme-alabak izan nahi dituzten emakumez osatutako bikoteei) adieraz diezaieten beharrezkoa dela Erregistro Zibilarren ardura duen epaileari haur jaioberria semetzat edo alabatzen hartu nahi dutela adieraztea. Gai hori [Eusko Jaurlaritzako Justizia Sailaren](#) web orrialdean jaso da, hortaz, gai horri lotutako informazioa bitarteko horretan argitaratu da. Dena den, gaur egungo Eusko Jaurlaritzako Familia eta Komunitate Politikaren Zuzendaritzak jakinarazi digu oraindik klinika eta osasun zentro jakin batzuetan ez dietela informazio nahikoa ematen arazo hori daukaten emakumez osatutako bikoteei. Horren harira, [Espainiako Herriaren Defendatzaileak](#) jakinarazpen bat bidali digu, bi emakumeren arteko ezkontzaren barruan lagundutako ugalketa bidez jaiotako haur baten ama ez-biologikoa legez zehazteari lotutakoa. Bertan, azaltzen da Justiziako Estatuko Idazkaritzak ulertzen duela legeak ezarri duela amaren ezkontideak eman behar duen baimena seme-

alaba jaiotzeko lehen eman behar duela. Baina, horrez gain, adierazi digute, Erregistroen eta Notariotzaren Zuzendaritza Orokorrek besteak beste 2008ko apirilaren 17ko, maiatzaren 22ko eta azaroaren 24ko ebazpenetan azaldutakoa aintzat hartuta, baliozkotzat eta nahikotzat jotzen dela ama ez-biologikoak umea jaiotzeko ondoren, umea inskribatzean, adierazitako adostasuna ere.

Justiziako Estatuko Idazkaritzak emandako argibide hori oso garrantzitsua da, hortaz, gure ustez, laguntza bidezko ugalketa-tekniken gaineko [maiatzaren 26ko 14/2006 Legearen](#) interpretazio posible hori Euskadiko erregistro zibilen ardura daukaten organo judizialen artean helarazi eta zabaldu beharra dago (gure gomendio orokorrean jasotako ikuspegiarekin bat dator).

2009. urtean egindako “Transgeneroen eta transexualen egoera Euskadin” izeneko txosten bereziaren jarraipenari dagokionez, Eusko Legebiltzarrak [ekainaren 28ko 14/2012 Legea](#) onartu zuen, transexualak genero-identitate-agatik ez baztertzeari eta haien eskubideak aitortzeari buruzkoa eta erakunde honek aipatutako txostenean azaldu zituen helburuan zati handi bat jasotzen duena. Horrela, parametro berriak ezarri dira transexualentzako arretaren arloan euskal herri-administrazioen jarduerak ebaluatzearen inguruan. Izan ere, xedapen horiek erabili daitezke kolektibo horren eskubideak baliatzerakoan. Azken urteetan, Ararteko erakundeak transexualen eta transgeneroen egoera hobetzeko tresna zehatzak biltzen dituen legeria komenigarria dela aldarrikatu izan du eta hala adierazi genuen 2009ko txosten berezian. Izan ere, pertsona horiek behar bezalako arreta eta laguntza jaso behar dute euskal erakunde publikoen eskutik. Txosten hau itxi zen unean, Ararteko erakundeak Eusko Jaurlaritzako zuzendaritza eskumendunarekin harremanetan jarraitzen zuen, aipatutako legean ezarritakoa modurik onenean inplementatzeko asmoz, erakundearen ikuspuntua jakinarazteko aukera edukitzeko helburuarekin, batez ere, zailtasun teknikorik handienak eragiten dituzten legezko alderdien garapenari eta aplikazio eraginkorri dagokienez.

2.2. Bilerak elkarrekin

a. Bilera Gehituen Hezkuntza Batzordearekin, aniztasun afektibosexualari eta genero-identitateari lotutako eskubideak hezkuntzaren eremuan gaiaren ingurukoa

Aurten ere, elkarte horrekin bilera bat egin dugu eta jakinarazi digu kezkatuta dagoela bere ustez eskola-ingurunean sexu-joerari edo genero-identitateari dagokionez bestelako portaera duten haurrak askotan babesik gabe geratzen direlako. Elkarte horretako arduradunek lanean dihardute gai horren inguruko hainbat planteamendu abiapuntutzat hartuta eta, gai horri lotuta, Europa mailako proiektuetan lankidetzen aritzeko prest daude Ararteko erakunde bezalaxe (beherago horren gaineko erreferentzia zehatzagoa egingo dugu). Ondorioztatu da, gai horren inguruan, irakasleei eta ikastetxetako zuzendaritzari prestakuntza eskaintzea eta kontzientziaztea ezinbestekoa dela. Horretarako, [Gehitu](#) elkarteko ordezkariak halabeharrezkotzat jo dute Hezkuntza

Sailak helburu hori lortzera zuzenduta dagoen ildo politikoa bere gain hartzea. Gai horri dagokionez, gure esku-hartzea mahaigaineratu genuen, zehazki, Rainbow Has Europako proiektu berriaren bidez (aurrerago azalduko den moduan, Ararteko erakundeak koordinatuko du 2013-2014 biurtekoan zehar). Proiektu horrek hainbat hezkuntza erakunde, familia eta irakasle tartean sartzeko tresnak barne hartzen ditu, aniztasun afektibo-sexualari eta genero-aniztasunari lotutako eskubideekiko adeitsua eta onuragarria den eskola lortzeko xedearekin.

b. Ararteko erakundeko arduradunen eta Eusko Jaurlaritzako Berdinu zerbitzuan lan egiten duten LGTB pertsonen eskubideen defentsarako elkartearen arteko bilera

Bilera horretan eta Ararteko erakundearen laguntza behar izan zuen kasu zehatz bat abiapuntutzat hartuta, adingabeei, familiei, irakasleei eta ikastetxeei laguntza emateko modua jorrazteko aukera izan dugu, ikastetxeetan adingabeei identitate-aniztasunarekin eta genero-rolekin zerikusia duten egoerei edo jokamoldeei aurre egin behar dietenean. Erakunde honek 2013. urtean zehar gai hori jorrazten jarraitzeko asmoa dauka.

c. Ararteko erakundeko arduradunen eta Aldarteren arteko bilera

Bilera horretan, Arartekoaren proiektuak eta horri lotutako hainbat kontu jorratu ziren. Era berean, erakundeak elkartearen eskaintza bat jaso zuen –LGBTB pertsonen errealitateari buruzko ezagutzak aintzat hartuta– LGTBen eskubideen inpaktua ebaluatzeko, ikuspegi hori gizarteko hainbat eremutan gaineratzeko eta etorkizunean Ararteko erakundeak horren gaineko ikerketa bat egin dezala, txostenak edota beste tresna batzuk erabiliz.

2.3. Bilerak administrazio eta erakundeekin

2012. urtean zehar zenbait bilera egin ditugu **Eusko Jaurlaritzako Immigrazio eta Kudeaketa Zuzendaritzako** langileekin. 2012. urtea amaitzerakoan eta gobernu aldaketarekin bat etorritik, funtzio horiek **Eusko Jaurlaritzako Familia eta Komunitate Zuzendaritzan** sartu ziren. Urte guztian zehar, bilera horietan Eusko Jaurlaritzaren zein Ararteko erakundearen interesekoak diren gaiak jorratu dira:

- goian aipatu ditugun eta guraso bakarreko familiei eta sexu bereko bikote eta ezkontideei administrazio oztopo formalak kentzeari eta bi emakumez osatutako bikote batek laguntza bidezko ugalketa-tekniken bitartez seme-alaba bat duenean ama ez-biologikoaren legezko amatasunaren zehaztapenari buruzko [Arartekoaren abenduaren 23ko 4/2010 Gomendio Orokorraren](#) jarraipenaren gaineko jarduerari lotutako kontuak.
- transexualak genero-identitateagatik ez baztertzeari eta haien eskubideak aitortzeari buruzko [ekainaren 28ko 14/2012 Lege](#) berriaren gaineko kontuak, hala eraketa prozesuan zehar, nola horren ostean, etorkizuneko inplementazioari dagokionez.

- zuzendaritza horrek Euskal Autonomia Erkidegoko LGTBen elkarteekin elkarlanean egindako agiriari buruzko alderdiak, [“Aniztasun afektibo-sexualaren kudeaketa. 2011-2013ko lan-plana”](#) izenekoak. Bertan, xeheki azaltzen dira denboraldi horretarako ezarritako helburuak eta estrategiak.
- hezkuntzaren arloan, LGTB pertsonen eskubideak hizpide dituzten Europako proiektuen garapenean Eusko Jaurlaritzaren lankidetzaren inguruko kontuak, Ararteko erakundeak ere horietan parte hartzen baitu aurrerago azalduko dugun moduan.
- ikastetxeetan adingabeei identitate-aniztasunarekin eta genero-rolekin zerikusia duten egoerei edo jokamoldeei aurre egin behar dietenean, adingabeei beraiei, familiei eta irakasleei laguntza emateko moduaren eta protokolo bat ezartzeko aukeraren inguruan hausnartzeko beharri buruzko kontuak, baita jazarpen egoeren aurrean jarduteko indarrean dagoen protokolo orokorrean jazarpen homofoboaren ondoriozko (edo orientazio afektibo-sexualean dagoen aniztasuna dela-eta) zehaztasunak gaineratzeko behararen inguruan ere. Modu berean, kontu horiek guztiak Berritzegune Zentralaren arduradunekin batera jorratu dira, baita Eusko Jaurlaritzako Berdinu zerbitzua kudeatzen duten elkarteekin ere.

2.4. LGTBen eskubideak sustatzeko beste jarduketara batzuk

a. LGTB adingabeen eskubideen aldeko Europa mailako proiektuetan parte hartzea

Erakunde honek lortutako informazioaren argitan, bai eta Arartekoaren [“Adingabeei balioak transmititzea”](#) txosten bereziaren emaitzak ikusita ere, Ararteko erakundea jabetu zen premiazkoa zela irmoki lan egitea hezkuntzaren esparruan bestelako sexu-joera edo genero-identitatea duten haurrei, nerabeei eta gazteei erabat garatzen laguntzeko, bai eta, oro har, haurtzarotik LGTBen eskubideen erabateko errespetuan eta gizarte-integrazioan oinarritutako herritarren kultura bat eratzeko ere.

Testuinguru horretan, 2011. urtean, Europako zazpi herrialdeko beste bederatzi erakunderekin batera, [Europako Batzordeak](#) (Justizia, Elkartasun eta Segurtasunerako Zuzendaritza Orokorraren Oinarrizko Eskubideen eta Herritartasunaren aldeko Zuzendaritza) sustaturiko [Rainbow](#) proiektuan parte hartzen hasi ginen (proiektua inspiratu duen kontzeptuaren ingelesezko siglak jasotzen ditu: Rights Against Intolerance: Building an Open-minded World/ Intolerantziaren aurkako eskubideak: aurreiritzirik gabeko mundu bat eraikiz). Horren xedea haurren, nerabeen, gazteen eta irakasleen artean homofobiaren eta transfobiaren aurka borrokatzeko testuak eta ikus-entzunezko materialak sortzea eta zabaltzea da, baita Europan homosexualen eta transexualen eskubideak erabat errespetatu eta aitortuko dituen kultura bat sustatzea ere.

Aipatutako proiektua gauzatzeko epea (bi urtekoa) 2012. urtean amaitu da. Urte horretan, 2011n Euskadiko ikasleen eta irakasleen artean gai horren inguruan dauden estereotipoen gainean egindako ikerketa abiapuntutzat hartuta, 15-19 urte bitarteko euskal gazteen parte-hartzea sustatu dugu homo-

fobiaren eta transfobiaren aurkako film laburren nazioarteko lehiaketa batean (irabazlea Bizkaiko gazte bat izan da) eta eskoletan estereotipo horien aurka borrokatzeko eta askatasun giroa eta aniztasun afektibo-sexualarekiko errespetua sustatzeko tresna didaktiko bilakatuko diren hezkuntzako materialen eraketa amaitu dugu. Europako beste herrialde batzuekin lankidetzan arituz proiektu horretan izandako esperientzia oso aberasgarria izan da eta erakunde hau ziur dago 2013. urtetik aurrera material hori hainbat ikastetxetara eta aniztasun afektibo-sexualari eta genero-aniztasunari lotutako eskubideen erabateko integrazioaren aldeko hezkuntza sustatzeko ahalmena duten beste erakunde batzuetara helduko dela.

Modu berean, 2012. urtean, Ararteko erakundeak Europa mailako beste proiektu batean konprometitzeko erabakia hartu du. Gaia bera da: hezkuntzaren arloan aniztasun afektibo-sexualari lotutako eskubideak eta xedea aurrekoari jarraitutasuna ematea da. **RAINBOW HAS** izeneko proiektuari buruz ari gara (proiektuaren Europako erreferentzia ofiziala: JUST/2012/FRAC/AG/2652). **Europako Batzordearen Justizia Zuzendaritza Nagusiak** sustatu duen “**Funtsezko eskubideak eta herritarak**” izeneko komunitatearen ekintza-programaren testuinguruan, proiektu hori, Ararteko erakundeak koordinatuko duena, **Europar Batasunak** aukeratu du finantzazioari dagokionez (5. orrialdea). Rainbow Has izena ondorengo ingeleseko siglek osatzen duten akronimoa da: Rights through Alliances: Innovating and Networking BOth Within Homes and Schools (Eskubideak elkartasunaren bidez: Berrikuntzak egin eta sareak osatu etxean zein ikastetxean).

Proiektu hori Ararteko erakundeak koordinatuko du eta Europako 8 herrialdeetako 13 erakundek parte hartuko dute (Alemania, Belgika, Bulgaria, Espainia –Katalunia eta Euskadi– Holanda, Italia, Polonia eta Erresuma Batua). 2013-2014 biurtekoan zehar garatuko da eta alderdi hau azpimarratu nahi du: **sexu-aniztasunari dagokionez (sexu-orientazioari eta genero-identitateari lotutako aniztasuna), haurren eta nerabeen eskubideen egoeraren azterketa eta hobekuntza hezkuntza eremuan, zentzu zabalean**, hau da, **hezkuntza erakundeak, irakasleak zein mota guztietako familien elkarteak barne hartuz**. Xedea haurtzarotik aniztasun sexualarekiko hezkuntza irekia jasotzea da, **sexu-orientazioaren edo genero-identitatearen ondoriozko bazterkeria edo jazarpena (edozein formatan)**, hau da, jarrera homofobo edo transfoboak) **saihesteko eta horren aurka egiteko** gai dena.

Proiektu hori abian jartzeko, Ararteko erakundeak herrialde parte hartzaileetako erakunde parte hartzaileak (unibertsitateak, ikerketa soziologiko eta pedagogikoak burutzen dituzten taldeak, udalak, haur hezkuntza sustatzeko elkarteak, LGTB pertsonen eskubideen aldeko elkarteak eta guraso bakarreko familien elkarteak) koordinatuko ditu batera lan egin dezaten bi urtetan zehar, ondorengo **lan ildoak jarraituz honako xede hauek lortze aldera:**

- Europako familietan gai horren inguruan dauden eztabaida ezberdinak ikertzea eta bazterkeriaren aurkako zerbitzuen edo LGTB pertsona eta adingabeentzako zuzeneko babeserako zerbitzuen alorrean Europako praktikarik onenak aztertzea.
- Nazio mailako eta nazioarteko mintegiak antolatzea agente publiko zein pribatuekin: hezkuntza erakundeak eta fa-

milia elkarteak, irakasleak eta LGTBen elkarteak edo hezkuntza esparruan eragin zuzena duten beste motatako elkarteak.

- Prestakuntza eta sentsibilizazio lantegiak antolatzea irakasleekin eta familia elkarteekin edo ikasleen gurasoekin.
- Dagoeneko dauden elkarte egituren bitartez, Europa mailako sareak sortzea eragina duten estrategiak finkatze aldera, hezkuntza esparruan erantzukizuna duten agenteen (politikan edo hezkuntzan lanean diharduten pertsonak, komunikabideak, etab.) kontzientziatzea azpimarratzen duen agenda edo ibilbide-orri baten bidez.
- Proiektuaren emaitzak hedatzea agente guztien artean ondorengo aplikazioan ustezko eragina izan dezaten.

Proiektu hori amaitzen denean eta aipatutako lan ildoekin bat eginez, laburbilduz, hauek izango dira lortu nahi diren **emaitza nagusiak:**

- Familien artean gaiaren inguruan gailentzen diren eztabaiden gaineko ikerketaren emaitzak jasotzen dituzten hainbat herrialdeetako txostenak, baita praktikarik onenak jasotzen dituztenak ere. Halaber, alor zehatz horretan dauden baliabideen Europako mapa gaineratzea espero dugu.
- Herrialde bakoitzeko guraso bakarreko familien elkarten, LGTB adingabeak barne hartzen dituzten familien elkarten eta parte hartu duten, parte hartzen ari diren edo hezkuntza eremuan LGTB pertsonen eskubideen gaia jorratu nahi duten gainontzeko elkarten esperientziei lotutako datuak biltzen dituen txostena.
- Guraso bakarreko familien elkarteak, LGTB adingabeak barne hartzen dituzten familien elkarteak eta familien beste elkarte batzuk batzen dituen Europako sare bat sortzea. Elkarte horiek etorkizunean gai horri lotutako eragin handiko estrategiei buruzko agendari atxikitzeko prest egon behar dira (proiektua behin amaituta).
- Haurren eta nerabeen sexu-aniztasunerako eskubidea babesteko lan egin nahi duten helduentzako (irakasleak, gurasoak, baita herri-administrazioetako langile teknikoak ere) gomendio zehatzak jasotzen dituen prestakuntza tresna bat eratzea.
- Kontzientziatzea eta eragina (lobbying) hizpide dituzten ekintzak diseinatzea, hainbat familien elkarteekin lankidetzan.

Laburbilduz, 2013. urtean Euskadin egingo den talde osoaren lehenengo bileraren bitartez abian jarriko den proiektu horren garapeneraren oinarria gizarte aliantza sendoak ezartzean datza eta xedea herritarren eskubideen alorrean aurrerapausuak ematea da: elkarten, erakundeen eta hezkuntzaren inguru formalaren arteko aliantzak, gehiengoaren interesak ordezkatzeko dituzten elkarten (ikasleen familien edo gurasoen elkarteak) eta gutxiengoaren eskubideak defendatzen dituzten elkarten (guraso bakarreko familien elkarteak eta LGTB pertsonen eskubideen babeserako elkarteak) arteko aliantzak. Erakunde honentzat erronka bat izateaz gain, Europa mailan aliantzen prozesu baten buru izateko aukera ezin hobe da. Horri esker, beste herrialde batzuen parean aurrera egingo dugu eta gure elkarten eta erakundeen sareak konektatuko ditugu haurren, nerabeen eta gazteen aniztasun afektibo-sexualerako eskubideen defentsaren alde.

b. Hainbat forotan, jardunalditan eta zabaltzeko beste jarduera batzuetan parte hartzea

2012. urtean zehar, LGTBen eskubideekin zerikusia duten jarduerak edo jardunaldiak antolatu dituzten hainbat forotan parte hartu dute bai arartekoak, bai arlo horretako arduradunek. Arartekoaren jardueren gaineko informazio zehatzagoa [txosten honetako V. kapituluari](#) aurkitu daiteke, erakunde honetako titularraren jardunen ingurukoa baita.

Ekainaren 28an, LGTBen harrotasunaren nazioarteko egunaren ospakizuna dela-eta, erakunde honek [erakunde-adierazpen](#) bat egin zuen. Horren bitartez, gogora ekarri genuen sexu-orientazioan eta genero-identitatean dagoen aniztasunak oraindik ere bazterkeria, estigmatizazioa eta gizarte bazterkeria eragiten dituela. Adierazpen horretan azaldu genuen hezkuntzaren eremuan eskubide horiek babesteko lehentasuneko helburua ezartzea beharrezkoa dela, ikastetxea leku seguru bat dela bermatzen duten estrategiak ziurtatuz eta adingabeak sexu-orientazioaren eta genero-identitatearen erabateko garapen askean babeska eskainiz.

3.

Herritarren eskubideen egoeraren balorazioa LGTBen eremuan

Oro har, egiaztatu ahal izan dugu eremu horretan jaso ditugun herritarren kezak urriak eta ez oso esanguratsuak izan direla. Hori ez dator bat Euskadiko LGTBen elkarten sare indartsuak helarazi dizkigun aldarrikapen argiekin eta eremu horretan burutu dugun sustapen lanaren bitartez antzeman ahal izan ditugun gabeziekin. Aurreko urteetan antzeman ahal izan genuen moduan, herritarrek arlo honetan euskal herri-administrazioei ezer ez egoztea honela interpreta liteke: gure sisteman berdintasun formala ziurtatuta dagoela, behintzat jarduketa publikoei dagokienez; baina horrek, noski, ez du esan nahi homofobia eta heteroarauzkotasuna erazi direnik, oraindik ere gure gizartean baitaude, nahiz eta modu sotil eta ezkontuagoan agertu. Edonola ere, hori kontuan hartuta, pentsa dezakegu LGTB pertsonen eskubideen eremua- ren aurrerapena herri-administrazioek sustatu behar dutela, gure adingabeen hezkuntzan bereziki azpimarratuz, hau da, haurtzarotik aniztasun afektibo-sexualerako eta genero-aniztasunerako eskubideen erabateko gauzatzea errespetatzera zuzendutako ekintzak sustatuz.

1. Transexualen arloan antzemandako arazo nagusiak eta hobetzeko eremuak jarduerari eta politika publikoei dagokienez

a) Arazo nagusiak: Alde batetik, azpimarratu behar ditugu **transexualen salaketen** bidez agerian jarritakoak, **euren erabateko gizarteratzea errazteari buruzkoak.**

Transexualek jasotzen duten arreta hobetzeko eskatzen jarraitzen dute oraindik ere, **sexua aldatzeko osasun- eta lege-prozesuen ondorioz** talde horri **sortzen zaizkion arazoak** salatzen dituztenean. Orain dela gutxi, 2012. urtean, Eusko Legebiltzarrak transexualentzako arreta integralari buruzko lege zehatz bat sustatu zuen eta horrek, beharbada, salaketa horiei erantzuna eman ahal die, betiere, edukia dagokion erregelamenduzko garapenaren eta, beharrezkoa den alorretan, dagokion zuzkidura ekonomikoaren bitartez gauzatzen bada. Hala eta guztiz ere, pertsona horien beharrak integratzen dituen arreta lortze aldera, alor horretan erreferentziakoa den osasun unitate baten instituzionalizazioa eta osasun-gida baten legezko xedapena aintzat hartu beharreko urratsak dira.

b) Hobetu beharreko eremuak: Legezko xedapen horiek euskal osasun sistema osora zeharka eraman behar dira, batez ere, lehen mailako arreta, pediatria, endokrinologia eta buruko osasun zerbitzuetara. Modu horretan, osasun zerbitzu horietan erreferentziako unitatearen ezagutza espezializatua eta planteamendu mediko eta psikologikoak integratuko dira eta euskal legerian aurreikusitako transexualen gaineko **osasun gida osatuko** da. Halaber, tartean dauden osasun arloko langileek gai horren inguruko **prestakuntza zehatza** jaso beharko dute.

Gure iritziz, transexualen aurkako bazterkeria desagerarazteko lege ezarritako tresnak modu zehatzean nola artikulatu eta kolektibo horrentzako arreta publiko integrala lortzeko (euren gizarteratzea eta eskubide-berdintasuna bultzatzen duena) oinarriak modu eraginkorrean nola finkatu hizpide duen hausnarketak mahai gainean jarraitzen du. Zentzu horretan, **Euskadin** transexualen izaera **aitortzeko administrazio dokumentazioari buruzko legezko xedapenen** gauzatzea jorratu beharko da **–diseinuari eta gauzatzeari dagokionez**, zailtasun bereziak agerian jarri badira ere, izan ere, eskumenen arloan dauden mugak kontuan hartu behar dira–. Horrez gain, euskal administrazioari **dagokion erregistroaren aldaketak burutzeko eta** transexualei lege aitortutako **identitate berriari erabat egokitzen diren agiriak emateko** eginbeharra ezarri dioten legezko xedapenen gauzatzea ere jorratu beharko da.

2. Gay eta lesbianen arloan antzemandako arazo nagusiak eta hobetzeko eremuak jarduerari eta politika publikoei dagokienez

a) Arazo nagusiak: Erakunde honek aurreko urteetan mahai gainean jarritako zenbait kontu jorratzeke daude, hala nola, adineko gay eta lesbianen euren eskubideen gaineko informazioa emateko beharra (bikotekidea hiltzen den unean babesgabetasuna saihesteko); administrazio guztietan guraso bakarrek familiak edo sexu bereko bikote edo ezkontutako bikoteek gainditu behar dituzten oztopo formalak edo administratiboak deuseztatzeke beharra zabaltzea edo ama lesbianen egoera behin betiko argitzeko beharra, seme-alaben eta ama ez biologikoaren arteko seme-alabatasuna

aitortzeari dagokionez. Hori guztia, erregistro zibiletako praktikak bateratuz lortuko da, seme-alabatasun ez biologikoaren aitorpenari dagokionez, emakumez osatutako bikoteen kaltetan izan gabe eta bikote heterosexualei abantailarik eman gabe.

b) Hobetu beharreko eremuak: Zentzu horretan, euskal administrazioek ahalegin bat egin behar dute administrazioen koordinazioa hobetze aldera, hala euren artekoa, nola Estatuko Administrazioarekiko koordinazioa. Horrela, eragindako herritarrek ez dute modu bidegabean pairatu beharko legeriak berak barne hartzen ez dituen ondorio zitalak, legeak, kasu horietan berdintasuna aldarrikatu baitu.

3. LGTB adingabeen arloan antzemandako arazo nagusiak eta hobetzeko eremuak jarduerari eta politika publikoei dagokienez

a) Antzemandako arazoak: LGTB haurren eta nerabeen alorrean, gabezi nabarmena antzeman dugu hezkuntza sisteman, aniztasun afektibo-sexualerako eta genero-aniztasunerako eskubideen erabateko errespetua integratzeari, bistartzeari eta sustatzeari dagokionez. Hori guztia honetan antzeman daiteke: ez dago irakasleak prestatzeko eta sentsibilizatzeko plan edo programarik, ikasgelan ez dira kontu horiek modu sistematikoan eta antolatuan jorratzen, ez dago sexu-orientazioari eta genero-identitateari buruzko material zehatzik eta egun erabiltzen diren material didaktikoetan ez dira bizikidetzaren eredu berriak islatzen. Halaber, egiaztatu dugu ez dagoela jazarpen homofobia berriaz jorratzen duen meka-

nismorik –gero eta ikerketa gehiagok argi utzi duten arren ikastetxeetan jazarpen mota hori askotan gertatzen dela eta ondorio larriak dituela-. Hala eta guztiz ere, ematen du zehaztasun hori ez dela aintzat hartu eskolako jazarpenari erantzuteko protokoloan. Zentzu horretan, irakasleek antzeman dute hezkuntza sistemak ez diela inolako laguntzarik eskaintzen gai horiek behar bezala joratu ahal izateko. Hala adierazi da Euskadin egindako landalanean, Rainbow Europako testuinguruan, gorago aipatu duguna hain zuzen ere.

b) Hobetu beharreko eremuak: Ararteko erakundearen iritziz, hurrekin eta gazteekin ikastetxearen eremuan eta elkarten eremuan lan egitea funtsezkoa da, sexu-orientazioan eta genero-identitatean dagoen aniztasuna erabat onartzearen aldeko hezkuntza eratuz **gazte-gazteak direnetik**. Zentzu horretan, **hautzarotik errealitate hori kontuan hartzen duen hezkuntzaren garapena irmotasunez jorratzea** ezinbestekoa da:

- beharbada bazterkeria pairatzen duten haur, nerabe eta gazteei laguntza eta konpainia eman ahal izateko. Izan ere, oraindik gaur egun sexu-orientazio edo genero-identitate desberdinak zailtasunak eragiten ditu adingabeen gizarteratzean.
- gazte-gaztetik errespetuan, berdintasunean eta askatasunean oinarritutako balioak irakastea, aniztasun afektibo-sexualaren aurkako aurreiritziak eta eginkizunak eta genero-identitateak zalantzan jartzen dituzten ideiak behin betiko gainditu ahal izateko.
- modu horretan, ikastetxea toki seguru bilakatuko da, adingabeen eta nerabeen garapen pertsonal zioriontsua bermatuko duena eta aniztasuna barne hartzen duena.